

VEROTUSTIEDOT

**Tietojen hankkiminen ja käyttö Suomen oikeudessa
sekä kansainvälinen verotustietojenvaihto**

Kristiina Äimä

Copyright © 2017 Alma Talent Oy ja Kristiina Äimä
Yhteistyössä Lakimiesliiton Kustannus

ISBN 978-952-14-2462-5
ISBN 978-952-14-2463-2 (verkkokirja)

Kansi: Sirpa Puntti
Taitto: Marja-Leena Saari

Paino: BALTO print 2017 Liettua

Anna palautetta kirjasta: protoimitus@almamedia.fi

Sisällys

ESIPUHE	V
LYHENTEET	XIX
1 JOHDANTO	1
1.1 Tausta	1
1.1.1 Tutkimuskohde	1
1.1.2 Vajaaverotus	6
1.1.3 Kansainvälinen virka-apu	9
1.1.4 Verotustietojenvaihto	11
1.1.5 Automaattinen tietojenvaihto	14
1.2 Rajaukset	20
1.2.1 Tutkimuksen fokus	20
1.2.2 EU:n arvopaperiasetus	23
1.2.3 Verontorjunta	24
1.2.4 Verokilpailu	27
1.3 Metodi	28
1.4 Käsitteistö	30
1.4.1 Julkisuuden ja salassapidon eri asteet	30
1.4.2 Verosopimukset ja oikeusalue	31
1.4.3 Tietojenvaihdon muodot	32
1.4.4 Eurooppaoikeus ja brexit	34
1.5 Lähteet	36
1.6 Rakenne	39

2	VEROTUSTIETOJEN KERÄÄMINEN	42
2.1	Verohallinnon tehtävät	42
2.2	Myötävaikutusvelvollisuuden tehosteet	47
2.3	Verovelvollisen ilmoitusvelvollisuus	52
2.4	Eriyiset ilmoitusvelvollisuutta koskevat säännökset	64
2.4.1	Ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotus	64
2.4.1.1	Verokeitaan käsite	64
2.4.1.2	Väliyhteisölainsäädäntö	70
2.4.2	Siirtohinnoitteludokumentointi	78
2.4.2.1	Dokumentoinnin laatimisvelvollisuus	78
2.4.2.2	Kansainväliseen sääntelyyn perustuvat muutokset	81
2.4.2.3	Verotusmenettelylain uudet säännökset	87
2.4.2.4	Näytön jakaantuminen ja sanktiot	95
2.5	Itsekriminointisuoja	98
2.6	Todisteiden hyödyntäminen	109
2.7	Viranomaisen selvittämisvelvollisuus	116
2.8	Selvitysvelvollisuus kansainvälisessä tilanteessa	123
2.9	Verotarkastus	126
2.10	Virka-apuna toimitettavat tiedot	135
2.10.1	Kattava sopimus- ja direktiiviperusteinen tietojenvaihto	135
2.10.2	EU:n perusvapauksien rajoittaminen tietojenvaihdon puuttumisen nojalla	140
2.10.3	Liechtensteinista saadut tiedot	145
2.11	Eriyistilanteet	154
2.11.1	Arvioverotus	154
2.11.2	Selvittämätön omaisuuden lisäys	159
2.11.3	Veron kiertämisen estäminen	160
2.11.3.1	Veron kiertämisen käsite	160

2.11.3.2	Suomen sääntely	164
2.11.4	Peitelty osinko	174
2.11.5	Siirtohinnoitteluoikaisu	177
2.12	Verotuksen oikaisu	185
2.12.1	Verovuoden 2016 loppuun sovellettavat säännökset	185
2.12.2	Muutetut säännökset	188
2.12.2.1	Lähtökohdat	188
2.12.2.2	Yleinen kolmen vuoden oikaisuaika	190
2.12.2.3	Määräajan jatkaminen yhdellä vuodella	191
2.12.2.4	Kuuden vuoden oikaisuaika sekä rikosperusteiset tilanteet	192
3	SIVULLISEN TIEDONANTOVELVOLLISUUS	195
3.1	Yleinen tiedonantovelvollisuus	195
3.1.1	Lähtökohdat	195
3.1.1.1	Verohallinnon laaja tiedonsaanti- oikeus pääsääntönä	195
3.1.1.2	Tiedonantovelvollisuuden laiminlyönti	198
3.1.1.3	Tiedonantovelvollisuuden rajoittaminen	200
3.1.2	Ulkomainen työnantaja	202
3.1.3	Verovähennysten perusteena olevat tiedot	203
3.1.4	Muut tiedot	204
3.1.5	Kansainväliseen sopimukseen perustuva sivullisen yleinen tiedonantovelvollisuus	205
3.1.5.1	Tiedonantovelvollisuus FATCA- sopimuksen johdosta	205
3.1.5.2	Tiedonantovelvollisuus virka- apudirektiivin soveltamisalalla	210
3.1.5.3	Finanssilaitosten yleinen tiedon- antovelvollisuus finanssitileistä	211

Sisällys

3.1.6	Viranomaisen yleinen tiedonantovelvollisuus	214
3.2	Erityinen tiedonantovelvollisuus	215
3.2.1	Lähtökohdat	215
3.2.2	Pankkiseläisyys	218
3.2.3	Kansainvälistä tietojenvaihtoa koskevaa KHO:n oikeuskäytäntöä	220
3.2.4	Asiamiehen oikeusasema	223
3.2.5	Verotusta koskeva muistio	229
3.3	Viranomaisen erityinen tiedonantovelvollisuus	234
3.4	Vertailutietotarkastus	236
3.5	Rahoitus- ja luottolaitoksen vertailutietotarkastus	238
3.5.1	Sääntely	238
3.5.2	Tietosuojavaltuutetun kannanotto	241
3.5.3	Hallinto-oikeuden päätös pankissa suoritettavasta vertailutietotarkastuksesta	242
3.5.3.1	Vertailutietotarkastuksen toimittamisen edellytykset	242
3.5.3.2	Tietoja muiden verotusta varten	244
3.5.3.3	Kustannukset	246
3.5.3.4	Eriteltyt tiedot ja maalistaus	247
3.5.3.5	Tilastot	248
3.5.4	Asian käsittely korkeimmassa hallinto-oikeudessa	248
3.5.4.1	Pankin valitus	248
3.5.4.2	Veronsaajien oikeudenvallontayksikön vastine	250
3.5.4.3	Ratkaisu KHO 2016 T 3593	251
4	VEROTUSTIETOJEN JULKISUUDEN JA SALASSAPIDON PERIAATTEET	254
4.1	Johdanto	254
4.2	Julkisuuslaki	257
4.2.1	Perusperiaatteet	257
4.2.2	Tiedon antaminen asiakirjasta	259

4.2.3	Asiakirjasalaisuus	262
4.2.4	Asianosaisjulkisuus	265
4.2.5	Hyvä tiedonhallintatapa	275
4.2.6	Valvontatehtävä	276
4.3	Verotustietojen julkisuuslaki	279
4.3.1	Soveltamisala	279
4.3.1.1	Henkilötietojen käsittely	281
4.3.1.2	Verotusasiakirjojen salassapito	288
4.3.1.3	Muiden viranomaisten oikeus saada verotustietoja	290
4.3.1.4	Julkiset verotustiedot	294
4.3.1.4.1	Henkilöverotus	294
4.3.1.4.2	Julkisuusperiaatteen ja yksityisyyden suojan välinen vastakkainasettelu	296
4.3.1.4.3	Yhteisöt	300
4.3.1.4.4	Kiinteistöverotuksen julkiset tiedot	302
4.3.1.4.5	Muut julkiset verotustiedot	303
4.3.1.4.6	Riskipääomasijoitus	304
4.3.2	Verohallinnon oikeus käyttää ja luovuttaa tietoja	305
4.3.2.1	Laaja käyttömahdollisuus	305
4.3.2.2	Yhteistyö ulkomaan viranomaisen kanssa	307
4.3.3	Verohallinnon oikeus antaa tietoja pyynnöstä	313
4.3.3.1	Lojaalin yhteistyön periaate	313
4.3.3.2	Tietojen antaminen yksityisten etujen ja oikeuksien toteuttamiseksi	315
4.3.3.3	Kunta	318
4.3.3.4	Veronsaajien oikeudenvallonta	320
4.3.3.5	Veronhuojennusasiat	321

Sisällys

4.3.3.6	Valtiovarainministeriön oikeus saada verotustietoja	322
4.3.3.7	Ennakonpidätyksen toimittaminen	322
4.3.3.8	Veronumero.	323
4.3.3.9	Syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisten tekemät tietopyynnöt .	325
4.3.3.10	Eräiden viranomaisten oikeus saada verotustietoja	326
4.3.4	Verohallinnon oma-aloitteinen oikeus antaa tietoja.	329
4.3.5	Yritysten verovelkarekisteri	333
4.3.5.1	Keskeiset muutokset.	333
4.3.5.2	Perustuslakivaliokunnan lausunto.	336
4.3.5.3	Valtiovarainvaliokunnan mietintö.	338
4.3.6	Verovelat.	339
4.3.7	Oikeudenkäynnin julkisuus ja verotuspäätökset.	340
4.3.7.1	Hallintotuomioistuimen oikeudenkäynti- ja diaaritiedot. .	340
4.3.7.2	Julkaistavat päätökset.	341
4.3.7.3	Tavoitteena tiedollinen yhdenvertaisuus.	343
4.3.7.4	Neuvottelusalaisuus	346
4.3.7.5	Salassapidon lakkaaminen	349

5 KAHDENVÄLISTEN VEROSOPIMUSTEN MUKAINEN

TIETOJENVAIHTO	350
5.1 OECD:n malliverosopimuksen 26 artikla	350
5.1.1 Kansainvälisen virka-avun kehitys	350
5.1.2 Tietojenvaihtoartiklan soveltamisala	355
5.1.3 Tietojenvaihtotavat	359
5.1.4 Salassapitovelvollisuus	361
5.1.5 Soveltamisalan yleiset rajoitusperusteet . . .	364

5.1.6	Liike- ja ammattisalaisuuksien suoja	368
5.1.7	Tietojenhankintakeinot	370
5.1.8	Pankkisalaisuus ja kolmannen hallussa oleva tieto	371
5.1.9	Ennakkoratkaisujen vaihtaminen	376
5.2	Suomen verosopimusten mukainen tietojenvaihto . .	378
5.2.1	Perusperiaatteet	378
5.2.2	Tulkinta	381
5.2.3	Vain sopimuksen piiriin kuuluvat verot . . .	385
5.2.3.1	Yhdistyneiden Arabiemiraattien liitto, Bulgaria ja Egypti	385
5.2.3.2	Irlanti, Iso-Britannia ja Japani . .	386
5.2.3.3	Balkanin valtiot sekä Portugali . .	387
5.2.3.4	Ranska ja Tansania	388
5.2.4	Laajennettu henkilöllinen soveltamisala . .	389
5.2.4.1	Verosopimukset	389
5.2.4.1.1	Alankomaat, Argentiina ja Brasilia	389
5.2.4.1.2	Etelä-Afrikka, Filippiinit ja Indonesia . . .	390
5.2.4.1.3	Israel, Itävalta ja Korea	391
5.2.4.1.4	Kreikka, Makedonia ja Malesia	393
5.2.4.1.5	Malta, Marokko ja Meksiko	394
5.2.4.1.6	Pakistan, Romania ja Sambia	395
5.2.4.1.7	Slovakia, Sri Lanka ja Thaimaa	396
5.2.4.1.8	Tšekki, Ukraina ja Unkari	398
5.2.4.1.9	Uusi-Seelanti, Venäjä ja Vietnam	399

Sisällys

5.2.4.2	Sopimus hallinnollisesta yhteistyöstä verosopimuksen ohella . . .	400
5.2.4.2.1	Italia	400
5.2.4.2.2	Latvia ja Liettua	401
5.2.4.2.3	Viro	404
5.2.5	Laajennettu henkilöllinen soveltamisala ja kaikki verot: Azerbaidzhan, Kirgistan ja Slovenia	405
5.2.6	OECD:n malliverosopimuksen vuoden 2005 tai myöhempään versioon perustuvat sopimukset	407
5.2.6.1	Armenia, Australia ja Barbados . .	407
5.2.6.2	Belgia	408
5.2.6.3	Espanja, Georgia ja Intia	409
5.2.6.4	Kanada, Kazakstan ja Kiina	411
5.2.6.5	Kypros, Luxemburg ja Moldova .	412
5.2.6.6	Puola	414
5.2.6.7	Saksa	415
5.2.6.8	Sveitsi	417
5.2.6.9	Singapore ja Tadžikistan	419
5.2.6.10	Turkki, Turkmenistan ja Uruguay	420
5.2.6.11	Uzbekistan ja Valko-Venäjä	421
5.2.7	Yhdysvallat	423
6	MONENKESKISET VIRKA-APUSOPIMUKSET	426
6.1	Pohjoismaiden välillä virka-avusta veroasioissa tehty sopimus	426
6.1.1	Soveltamisala	426
6.1.2	Tietojenvaihtomenetelmät	429
6.1.3	Simultaaniverotarkastukset ja läsnäolo toisessa valtiossa tapahtuvassa tarkastuksessa	432
6.1.4	Perintä	433
6.1.5	Sopimus veronkannosta ja siirrosta	434
6.1.6	Tulkintaerimielisyydet	436

6.2	Euroopan neuvoston ja OECD:n yleissopimus veroasioissa annettavasta keskinäisestä virka-avusta . . .	437
6.2.1	Johdanto	437
6.2.2	Muutospöytäkirja	438
6.2.3	Soveltamisala	440
6.2.4	Tietojenvaihtomenetelmät	441
6.2.5	Automaattinen tietojenvaihto	443
6.2.6	Simultaaniverotarkastus ja osallistuminen verotarkastukseen	448
6.2.7	Perintä ja turvaamistoimenpiteet	449
6.2.8	Asiakirjojen tiedoksianto	450
6.2.9	Oikeussuoja ja rajoitusperusteet	450
7	DIREKTIIVIPERUSTEINEN HALLINNOLLINEN YHTEISTYÖ EUROOPAN UNIONISSA	456
7.1	Virka-apudirektiivin 77/799/EY tulkinta unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä	456
7.2	Hallinnollista yhteistyötä koskeva direktiivi 2011/16/EU	461
7.2.1	Lähtökohdat	461
7.2.2	Suhde virka-apusopimukseen ja vero-sopimukseen	464
7.2.3	Kohde ja soveltamisalaan kuuluvat verot . .	467
7.2.4	Viranomaiset ja kielivaatimukset	468
7.2.5	Tietojenvaihdon muodot	469
7.2.5.1	Johdanto	469
7.2.5.2	Pyynnöstä tapahtuva tietojenvaihto	470
7.2.5.3	Automaattinen tietojenvaihto	471
7.2.5.3.1	Ennakkoratkaisut ja ennakkohinnoittelusopimukset	476
7.2.5.3.2	Maakohtainen vero-raportointi	486
7.2.5.3.3	Rahanpesun torjuntaa koskevat tiedot	488
7.2.5.4	Oma-aloitteinen tietojenvaihto	490

Sisällys

7.2.5.5	Läsnäolo hallintoviranomaisissa ja tutkimuksissa	491
7.2.5.6	Simultaaniverotarkastukset	492
7.2.5.7	Hallinnollinen tiedoksianto	492
7.2.6	Poikkeamisperusteet	493
7.2.7	Lomakkeet ja sähköinen tietoverkko	495
7.2.8	Salassapitovelvollisuus ja oikeusturva-vaatimukset	496
7.2.9	Direktiivin tehokkuuden arviointi	499
7.2.10	Tietosuoja	500
7.3	Säästödirektiivi	501
7.3.1	Tausta ja kumoaminen	501
7.3.2	Automaattinen tietojenvaihto	504
7.3.3	Tosiasiallinen edunsaaja	505
7.3.4	Koron käsite	507
7.3.5	Lähdeverotusmenettely	508
7.3.6	EU:n liitännäis- ja assosiaatioalueiden sekä kolmansien valtioiden kanssa solmitut sopimukset	510
7.4	Perintädirektiivi	512
7.4.1	Soveltamisala	512
7.4.2	Viranomaiset	514
7.4.3	Yhteistyömuodot	515
7.4.4	Perintäpyyntö	517
7.4.5	Kieltäytymisperusteet	520
8	VEROTUSTIETOJENVAIHTO MATALAN VEROTUKSEN OIKEUSALUEIDEN KANSSA	522
8.1	Tietojenvaihtoa koskeva mallisopimus	522
8.2	Suomen tietojenvaihtosopimukset	531
8.2.1	Lähtökohdat	531
8.2.2	Suppea tuloverosopimus tietojenvaihtosopimuksen ohella	533
8.2.2.1	Bermuda, Brittiläiset Neitsyt-saaret ja Caymansaaret	533

8.2.2.2	Kanaalisaaret ja Mansaari	538
8.2.2.3	Alankomaiden Antillit ja Aruba	543
8.2.3	Muut EU:n assosiaatioalueet	548
8.2.4	Eurooppalaiset valtiot	553
8.2.5	Karibia	558
8.2.6	Väli-Amerikka	563
8.2.7	Afrikka	566
8.2.8	Aasia ja Lähi-itä	568
8.2.9	Oseania	570
9	LOPUKSI	574
9.1	Yleisöjulkisuuden kehittäminen	574
9.2	Verovajeen tukkiminen	575
9.3	Kansainvälinen verovalvontaneutraalisuus	576
9.4	Verovelvollisen oikeuksien turvaaminen tietojen- vaihdoissa	578
	LÄHTEET	583
	I Kirjallisuus ja virallisaineistot	583
	II Haastattelut	634
	III Internet-osoitteet	635
	TUOMIOISTUINTEN JA VIRANOMAISTEN RATKAISUKÄYTÄNTÖ	637
I	Euroopan ihmisoikeustuomioistuin	637
II	Euroopan unionin tuomioistuin (entinen Euroopan yhteisöjen tuomioistuin)	638
III	Korkein oikeus	641
IV	Korkein hallinto-oikeus	642
V	Hallinto-oikeudet	643
VI	Keskusverolauta	644
VII	Eduskunnan oikeusasiamies	645
VIII	Tietosuojavaltuutettu	645
IX	Tietosuojalautakunta	645
	ASIAHAKEMISTO	647